

ተመኮሮይ ኣብ ተ.ሓ.ኤ (E.L.F)
ክሳብ ስደት

ዮውሃንስ ኣብረሀ ልጃም
1974–1981

8 - ወራር ኢትዮጵያ ኣብ 1978

ሓዲ መዓልቲ መራሕ ጋንታና ንብይነይ ጸዊዑ፡ “ሰራዊት ኢትዮጵያ ናብ ሙሉእ ኤርትራ፡ ነቲ ብጀብሃን ሻዕብያን ተታሒዙ ዝነበረ ከተማታት፡ ንኸሕዙ ወራር ንምክያድ ይዳሎዉ ኣሎዉ ኢሉኒ። ኣብ ዓድዋ ብዝሒ ሰራዊትን መሳርያን የእቱዉ ስለ ዘሎዉ፡ ንዓይ ምስ ውሑዳት ብጻት ኣብ ከባቢ እንዳኾለልኩም ኩነታት ሰራዊት ኢትዮጵያ ከተጽንዑ ከትኩዱ ኢኹም ኢሉኒ። ነቲ ታእዛዝ ብሓጎስ ተቐቢለዮ። ካብ ሓይልና ክልተ ካብተን ካልኣት ሓይልታትውን ኣርባዕተ ተጋደልቲ ተወሲኹምና፡ ናብ ከባቢ ዓድዋ ኬድና። ኣብ ጎቦታት ከባቢ ዓድዋ እንዳ ደየብና፡ ብካሻፋ (መነጻር) ከንደይ ታንክታትን ከንደይ ሰራዊት ዝጸዓና መካይንን ንዓድዋ ከም ዝኣተዋ ከንምዝግብ ንውዕል ኔርና። ኣጋ ምሽት ምስ ኮነ ናብቲ መንገዲ ዓድዋ ወሪድና፡ ነቶም ዓድዋ ተማሂሮም ናብ ዓይም ከባቢ ዓድዋ ዝምለሱ ተማሃሮ እንዳሓተትና ሓበሬታ ንእኩብ ኔርና።

እቶም ክልተ ካብ ካልኣት ሓይሊ ዝመጹና ኣማረን ኢያሱን ምሳይ ተኣሲሮም ዝነበሩ ኢዮም። ኣማረ ወዲ ዓዲ ጂላ ኣብ ትግራይ ዝዓበዩ ኮይኑ፡ ነቲ ቦታታት ስለ ዝፈልጦ ብዘይ ሸግር ተልኡኹና ክንፍጽም ኣኸኢሉና። ተጋ/ ኣማረ ኣብ 1979 ም. ከም ዝተሰወአ፡ እያሱ ድሕሪ ናጽነት ሓቢሩኒ። ብተወሳኺ ብርሃነ ዝበሃል መራሒ ናይ ተጋድሎ ሓርነት ትግራይ፡ ቅድሚ ወያነ ዝነበረ ውድብ ንረኽቦ ኔርና። ተጋዳላይ ብርሃነ (T.L.F) ብዙሕ ሓበሬታ ናይ ሰራዊት ኢትዮጵያ ይህበና ነይሩ። ምስቲ ባዕላትና ዝኣከብናዮ ሓበሬታ ኔርና ናብ ዝምልከቶ ነሕልፎ ኔርና። ተልኡኹና ምስ ወዳእና ናብ ሓይልና ተመሊስና። ኣብ ሓይልና ምስ ተመለስና ናይ ሓይሊ ዳግመ ስርርዕ ተጌሩ፡ ኣነ ምክትል መራሕ መስርዕ ኮይነ። ስሌማን መድፋዓጂ ዶቸካ ዝነበረ መራሕ ጋንታ ኮይኑ። ዶቸካ ግን ብኣእዱግ ተጻዒኑ ናብ ድሕሪ ግንባር ንኤርትራ ተመሊሱ።

ሰራዊት ኢትዮጵያ ድሕሪ እኹል መሳርያን ሰራዊትን ኣብ ዓድዋ ምእካብ፡ ብኸልተ ግንባር፡ ሓደ ብጽርጊያ ዓድዋ - ራማ ጌሩ ንመረብ፣ ካልኣይ ግንባር ካብ ኣኸሱም ኣጋር ሰራዊት ብበረኻታት ትግራይ ጌሩ ንመረብ ክወርር ምኻኑ ተፈሊጡ። ገለ ሓይልታትና ነቶም ካብ ዓድዋ ዝተበገሱ ኣብ ሞንጎ ራማን ዓድዋን፡ ዓባቻት ዝባሃል ጉቦታትን ቅድሚኡን ዓሪደን። ገለ ሓይልታት ነቶም ካብ ኣኸሱም ተበጊሶም ብስንጭሮታት ትግራይ ንመረብ ዝወሩ፡ ኣብ በረኻ ትግራይ ዓሪደምሎም። እቲ ዝበዘሐ ሰራዊት ጀብሃ ግን፡ ኣብ መረብ ብወገን ኤርትራ ዓሪዱ ነይሩ። ኣብ ወጋሕታ ካብ ዓድዋ ዝተበገሱ ሰራዊት ኢትዮጵያ መጥቃዕቲ ኣብ ሊዕሊ ሓይልታት ጀብሃ ጀሚሮም። ክሳብ ምሸት ተዋጊእና ንሓጺር ግዜ ጠጠው ኣቢልናዮም ኣዝሊቐና። እቲ ሓያል ወራር ብሰለስተ ሓይሊታት ክዕገት ስለዘይክእል፡ ተባሂሉ ንኹላትና ኣብ ትግራይ ዝነበርና ሓይልታት ብዝቐልጠፈ ናብ ኤርትራ ከነዝልቐ ተኣዚዝና። ንሕና ምስ ሓይልና ብወገን ቆሓይን መረብ ሰጊርና፡ ንጽባሒቱ ማርያም ዓይላ ዝባሃል ጉቦ ናብቲ ዕርዲ ናይ ጀብሃ ዝነበሩ ተጋደልቲ ብድሕሪት ተጸንቢርናዮም። ኣብኡ ዓሪደን ዝነበሩ ሓይልታት ኣብ ከቢድ ውግእ ተጸሚደን ጸኒሑናና።

ዕርዲ (ድፋዓት) ክንሕዝ እንዳ ተጓየና፡ ሓደ መንእሰይ ርእሱ ተወጊኡ ወዲቐ፡ መራሕ ጋንታና ነቲ ውጉእ ተሰኪምዎ ንድሕሪት ከይዱ። ንሕና ብጉያ ድፋዓት ሒዝና እንዳ ተዋጋእና፡ ነፊርቲ መጺኡን ክላስተር ቦምብ ኣውዲቐናልና። እቲ ክላስተር ቦምብ ኣብቲ የእማን ተፋናጨሉ ብዙሕ መስዋእትን መውጋእትን ኣውራዳልና። መራሕ መስርዕ ኣብራሃም እውን ውጉኣት ሒዙ ንድሕረ ግንባር ከይዱ። ምሸት ምስ ኮነ ውግእ ዝግ ኢሉ፡ መዳፍዓት ካብ ምትኳስ ግን ኣየዕረፈን። ንጽባሒቱ ጸላኢ ንምዕራብ ዘሎ ጉቦ ንምሓዝ ተበጊሶ ኣሎ ተባሂልና ካብ ዘሎናዮ ንምዕራብ ኬድና ነቲ ናብቲ ጎቦ ዝድይብ ዝነበረ ሰራዊት ሃሪምናዮም ውጉኣቶም ገዲፎም ንድሕሪት ተመሊሶም። ናብቲ ጉላጉል መረብ እንዳ ተኮስና ደድሕሪኡም ኬድና፡ ብዙሓት ምውታትን ውጉኣትን

ገዲሮም ናብቲ ጥቓ መረብ ዘሎ ዓቢ መካናይዝድ መዓስከሮም ተመሊሶም። ኣብቲ ጉላጉል ብዙሕ ሓጸርቲ ኣግራብ ስለ ዝነበረ፡ ሓደ ውጉእ ወታሃደር ኢትዮጵያ ኣብቲ ኣግራብ ተሓቢኡ ጸኒሑ ንሓደ ብጻይና ብጥይት ወጊእዎ፡ ውጉእና ተስኪምና ናብ ዝነበርናዮ ተመሊስና። ናብ ዝነበርናዮ ምስ ተመለስና ነፈርቲ መጺአን፡ ኣብ ከባቢና ዓቢይቲ ክላስተር ቦምብ ዝመልእ ፊስቶታት ደርብዮን። ብዙሓት ተሰዊኦም ካብ 16 ንላዕሊ ተወጊኦም። መራሕ ጋንታና ምስ ብጾት ኮይኑ ንኻልኣይ ግዜ ውጉኣት ሒዙ ናብ ድሕረ ግንባር ከይዱ። ምሽት መራሕ ጋንታና ምስ ተመልሰ ንሓድረሉ ድፋዓት ኣርኢዮና ብዲሕሬና ኣብ ትሕቲ ዓቢ እምነ በዓቲ ደቂሱ። ኣብ ሞንጉ ድፋዕናን ናይ ካልእ ሓይሊ ድፋዓትን ተጋደልቲ ዘይብሉ ቦታ ስለ ዝነበረ፡ ንመራሕ ጋንታ ክሕብሮ ኣብቲ ባዓቲ ከይደ ረኺበዮ። ጸጸኒሑ መዳፍዕ ናይ ጸላኢ ናብ ከባቢና ይወርድ ስለ ዝነበረ መ/ጋንታ ረድረድ ክብል ጸኒሑ። ዘይተዓጽወ ቦታ ኣሎ ምስቶም ጥቓና ዘሎዉ ናይ ካልእ ሓይሊ፡ ንኽንዓጽዎ ተራኽቦም ምስ በልክዎ፡ ረድረድ እንዳባለ ባዕልኽ ተራዳዲእካ እቲ ቦታ ዕጸውዎ ኢሉኒ ደቂሱ። ኣነ ናብቲ ቦታ ከይደ ምስቲ መራሒ ናይ ብጐንና ዝነበረት ጋንታ ተሓራሪብ፡ ከክልተ ተጋደልቲ ካብ ገጋንታና፡ ነቲ ኣብ መንጎና ሃህ ኢሉ ዝነበረ ቦታ ከም ዝዕጾ ጌርና።

ንጽቢሒቱ ንግሆ ብርቱዕ ውግእ ተጀመሩ። ሰራዊት ኢትዮጵያ ኣብ ራማ ኣብ መረብ ብወገን ትግራይን ብወገን ኤርትራን ነይሮም። ብፍላይ ኣብ ጎላጉል መረብ ብወገን ኤርትራ፡- ብዙሓት ታንክታት ዱሩዓት መካይን፡ ብዝሒ ሰራዊት፡ መዳፍዕን ኩባውያን ራሻውያን ኪኢላታትን ዓስኪሮም ነይሮም። ንሶማሌ ዝሰዓረ ሓይሊ ንሰውራ ኤርትራ ንምጥፋእ ተባሂሉ ዝመጹ ኢዮም። ሰራዊት ተሓኔ ካብ መረብ ጀመርካ ዘሎ ሰንሰለታዊ ጉቦታት ብወገን ሃዘሞ፡ ብክሳድ ዲቃ ዘሎ ታባታት ካብ ጽርግያ ናብ ማርያም ዓይላ ዘሎ ጉቦታት ተጠዊኻ ክሳብ ቆሓይን ወገን ዓራዱ ነይሩ። ኣብ ጉንደት ዕጥቅን ስንቅን ነይሩ።

ሰራዊት ኢትዮጵያ ንግንባር ከሳድ ዲቃን ከባቢ ጽርግያን ንምጥቃዕ፡ ብነፈርትን መዳፍዕን ድሕሪ ምድብዳብ ቀጸሉ ብታንክታትን ኣጋርን ብተደጋጋሚ የጥቅዕ ነይሩ። ድሕሪ ኣርባዕተ መዓልቲ መሪር ውግእ ግን ጸላኢ ብዙሕ ከሲሩ 15 ዝኾና ታንክታት ተሃሪመን ትሸዓተ ካብአተን ገዲፎመን፡ ካብ ከባቢ ከሳድ ዲቃ ናብቲ ዝነበርዎ መዓስከር ጥቓ መረብ ተመሊሶም። ብጾትና ናብቲ ትሕቲ ከሳድ ዲቃ ዝነበረ ትሕት ዝበለ ጎልጎል ወሪዶም ብዙሕ ብረታትን ክልተ ዝተሃርማ ታንክታትን ኣውጺኦም። እተን ዝተረፉ 7 ታንክታት ግን ምትሳእ ኣብየንኦም ገዲፎመን።

ንጽቢሒቲ ውግእ ዝግ ኢሉ ጋንታና ንክሳድ ዲቃ ሓሊፍካ ካብ ጽርግያ ንወገን ምብራቕ ቦታ ክንቅይር ተነገሩና። ምሽት ብከሳድ ዲቃ ጽርጊያ ሰጊርና፡ ብወገን ሃዘሞ ንመረብ ኬድና ኣብ ብርኽ ዝበለ ናይ ሕርሻ ግራውቲ ድፋዓት ኩዲትና። ብየማንና ብጾትና ብቕድሜና ጸላእቲ ከም ዘሎዉ ብጸጋምና ሓይልታትና ስለ ዘይብሉ ክንጥቀቕ ተሓቢሩና፡ ዋርድያ ኣውጺእና ደቂስና።

ለይቲ መሬት ከይበርሀ ውግእ ብሰራዊት ኢትዮጵያ ተጀሚሩ። ጠየይት ብሊዕሌና ይሓልፍ ንሕና'ውን ናብቲ ዝመጸና ዝነበረ ንትኩስ ኔርና። እቲ ወራር ንናይ ግንባር ከሳድ ዲቃ ሴርካ፡ ብጽርግያ ንዓይላ ጉንደት ምሕላፍ ስለ ዝኾነ ዝበዝሐ ሰራዊትን ታንክታትን ኣብ ጽርግያ ዘድሃበ ኢዩ ነይሩ። እቶም ናባና ዝመጹ ጠየይት ምስ ኣብዛሕናሎም ብጎኒ ገዲፎምና ናብ ከሳድ ዲቃ ቀጸሎም። መሬት ብርሀ ምስ በለ ሓደ ንእሽተይ ብጻይና ናባይ መጸሉ፡ “መራሕ ጋንታና ተወጊኡ ንሕክምና ከይደ ኢሉካ” ኢሉኒ። ናብቲ ዝተወግኦ ኬድና ኣብ ትሕት ዝበለ ቦታ ደም ረኺብና። እንታይ ኢሉካ እንተበልክዎ፡ “ካላሽንካ ሃባ ንሰራዊት ኢትዮጵያ ክትኩሰሎም ኢዩ ኢሉ ወሲድዎ፡ ተመሊሱ ጸላኢ ብጥይት ኢደይ ወጊኦምኒ ኢሉ፡ ካላሽንይ ሂቡኒ፡ ንጆን ክሕክም ከይደ በሎ ኢሉኒ ከይዱ”። መራሕ ጋንታና ክልተ ግዜ ውጉኣት ሒዙ

ንድሕረ ግንባር ከይዱ ነይሩ። ኣብ ሳልሳይቲ ውጉኣት ስለ ዘይነበሩ ንኢዱ ባዕሉ ወጊኡ ካብታ ውግእ ተኣልዩ ማለት ኢዩ ኢልና ሓሲብና። ኣብቲ ጊዜ ወራር ብዙሓት ተጋደልቲ ኩነታት ክጸርዎ ስለ ዘይከኣሉ ነብሶም ባዕሎም ወጊኦም ካብቲ ውግእ ይእለዩ ነይሮም። ጸኒሕና ከም ዝሰማዕናዮ መራሕ ጋንታና ኣብ ክብዲ ኢዱ ባዕሉ ከም ዝተወግኦ ጠርጢሮም ኣብ ሕክምና ከባቢ ዓዲ ጂላ ከም ዘሎ፡ ኣብኡ ዝነበሩ ትሕቲ ዕድመ ተጋደልቲ (ጽባሕ) የባጭውሉ ከም ዝነበሩ ሰሚዕና።

ድሕሪ ሙሉእ መዓልቲ ውግእ ጸላኢ ንክሳድ ዒቃ ሓዙ፡ ነተን ኣብ ቀዳማይ ወግእ ዝሓዘናየን ዝተሃርማ ታንክታትን ድሩዓት መካይንን ናብ ምቁጽጸሩ ኣእቲዮወን። ሰራዊት ሓርነት ናብ ዓይላ ጉንደት ኣዝሊቑ። መራሕ ጋንታና ተወጊኦ ኢሉ ከይዱ፡ ክልተ መራሕቲ መስርዕና ዝነበሩ ሓደ ውጉኣት ሓዙ ከይዱ፡ ሓደ እውን ሓሚመ ኢሉ ከይዱ ኩሎም ኣይተመልሱን። ንዓይ ንጋንታ መሪሕካዖ ንጉንደት (ሓውሲ ከተማ) ኣዝልቕ ተባሂለ። ለይቲ ክይድ ሓዲርና ወጋሕታ ጉንደት ኣቲና። ካብ ህዝቢ ተዋጺኡ ብማካይን ተጻዒኑ ዝመጸ ጡሑን እንጣጢዕ ዝተነሰነሶ እንጀራ በሊዕና፡ ናብ ወገን ምብራቕ ዘሎ ዓበይቲ ጎቦታት ድፋዕ ክንሕዝ ተነጊሩና። ድፋዕ ክንሕዝ እንዳኸድና ጸላኢ በሮም ቦጣዕ ዝበሃል መዳፍዕ ተኩስልና ብፍላይ ኣብ ጉንደት ከባቢኡን ዝነበራ ሓይልታት ብብዝሒ ስለ ዝተተኮሰለን፡ ብዙሕ መስዋእትን መውጋእትን ኣሰዒቡለን። ዝትኩስዎ ዝነበሩ ራሻውያንን ኩባውያንን ኢዮም ነይሮም።

ንጽባሒቲ ካብቲ ጉቦ ወሪድና ንወገን ሃዞም ዘሎ ሩባ እንዳ ኸድና፡ ብመድፍዕ ተኩሶም ንሓደ ብጻይና ፍንጫል ናይ ቡንባ ኣብ መሰንገሊኡ ብርቱዕ ማህሰይቲ ኣውራጃምሉ። ንሓደ ብጻይ ማይ ዝመልኦ ዕትሮ ተሰኪሙ እንዳ ኸደ ፍንጫል ቡንባ ነታ ዕትሮ ፈልዖ ሃሪማታ፡ እቲ ማይ ናብ ነብሱ ፈሲሱ፡ እሱ ግን ከም ተኣምር ድሒኑ።

ሓደ መዓልቲ ጸላኢ ካብ ክሳድ ዒቃ ንሃዘሞ ገጸም ተበረሶም
አሎዉ ተባሂልና ብወገን ሃዘሞ ኬድና ውግእ ከፊትናሎም፡
ንድሕሪት ተመሊሶም ደዲሕሪትም እንዳሰዓብና ኣብ ቂድሜና
ብዙሕ ቡምባ ናይ መዳፍዕ የውድቐልና ስለ ዝነበሩ፡ ጋንታና ደው
ኢሉ። ካብቲ ጐልጐል ናብ ብርኽ ዝበለ ቦታ ክንሕዝ፡ ኣጆኹም
ንዑናይ ሰዓቡኒ ኢለዮም ብጉያ መዓት ቡምባታት እንዳ ወደቐኒ
200 ሜትሮ ምስ ከድኩ፡ ኣብ ሓደ ሩባ በጥ ኢሉ። ናብ ጋንታ
ቁሊሕ እንተ በልኩ ሓደ ብጻይ ጥራይ ምሳይ ሲዒቡኒ እታ
ጋንታ ግን ንሃዘሞ ንድሕሪት ከም ተመልሰት ሪአያ። ናባና
ዝወርድ ዝነበረ ቡምባታት ጠጠው ኢሉ፡ ናብ ድሕሬና ግን
ደብዳብ ስለ ዝቐጸለ እታ ጋንታ ንሃዘሞ ወገን ንድሕሪት ክትምለስ
ተገዲዳ። ኣብ ከባቢና ዝወርድ ዝነበረ ቡምባታት ዝግ ምስ በለ፡
ተጋ/ዑማሮ “ኣጆኻ የውሃንስ ወደይ ሕጂ ንቕድሚት ምኻድ
ይሕሸና”፡ ቡምባታት ናብ ብዲሕሬና ኢዩ ዝወድቐ ስሎ ኢሉኒ።
ጋንታና እሞ በቲ ዝወርድ ዝነበረ ቡምባታት ክልተ ምስ
ተወግእዎም ንድሕሪት ተመሊሶም። ኣነ ካብ የውሃንስ ወደይ
ኣይተርፍን ኢለ ሲዒብካ ኢሉኒ፡ ዝፎትዎ ኣቦይ ዑማሮ። ዑማሮ
ሳጉኡ ኮይኑ ሸሙ መሓሪ ብስራት ወዲ እስመጃና ኣቦ ሓሙሽተ
ቆልዑ ኢዩ። ኣብ እስመጃና መሊሻ ናይ ጀብሃ ኣብ ዝነበረሉ
ግዜ፡ መደባት ወራር ኢትዮጵያ ምስ ተሰምዐ ናብ ሰራዊት
ክትሕወሱ ኢኹም ዝብል ታእዛዝ መጺእዎም፡ ደቆም ገዲፎም ናብ
ስሩዕ ሰራዊት ጀብሃ ተሓዊሶም። ስለስተ ካብኣቶም ኣብ ጋንታና
ተመዲቦም ይቃለሱ ነይሮም። ኣነን ዑማሮን ኣብ ሞንጉ ጸላእን
ናይ ጀብሃ ግንባርን ኮንና ብሩባ እንዳ ተሓባእና፡ ናብ
ስንጭሮታት ዘሎዎ ዓቢይቲ ሰንሰለታዊ ጉቦታት ናይ ከባቢ
ጉንደት ደይብና፡ ምስ ተጋደልቲ በጦሎኒ 107 ተጸንቢርና ክንዋጋእ
ኣምሲና፡ ውግእ ዝግ ምስ በለ ንጋንታና ደሊና ረኺብናያ።

እቲ ዝኸበደ ውግእ ለይትን መዓልትን ብዙሕ ሁጁማት ዝከየዶ
ዝነበረ፡ ኣብ ጨጓር ጉቦ ኢዩ ነይሩ። ጨጓር ጉቦ ብዙሕ ኣግራብ

ዘሎዋ ዓባይ ጉቦ፡ ኣብ መንጉ ክሳድ ዒቃን ጉንደትን ትርከብ። ድሕሪ ብዙሕ መዓልቲ መሪር ምርብራብ ውግእ፡ ጨጓር ጉቦ ብሰራዊት ኢትዮጵያ ተታሒዞ ካላይ ድፋዕ ናይ ጅብሃ ፈሪሱ። መካናይዝድ ሰራዊት ኢትዮጵያ ጉንደት ክቐጽል ኪኢሉ። ብብዝሒ ሰራዊትን ታንክታትን መዳፍዕን ነፈርቲ ውግእን ብምስታፍ፡ ነቲ ሒዝናዮ ዝነበርና ንምሓዝ ከቢድ ውግእት ኣካይዶም፡ ንከተማ ጉንደት ከኣ ክሕዝዋ ኪኢሎም።

ሓዲ መዓልቲ ካብ ጉንደት ብምብራቕ ዘሎ ሰንሰለታዊ ጉቦታት እንዳ ተዋጋእና ከሎና ማይ ይሃርም ነይሩ። ሰራዊት ኢትዮጵያ ንግንባር ጉንደት ጥሒሱ፡ ብጽርግያ ንዓዲ ኃላ እንዳ ተጓዕዘ፡ ኣጋር ሰራዊት ብኣና ጠያይት ምስ በዝሓም ንዮማን (ምብራቕ) ገዲፎምና ንቐድሚት ይኸዱ፡ ንሕና ብጎኖም ንትኩሰሎም ኔርና። ኣነ ብካላሽን ክትኩሰ ጸኒሐ ርሕቕ ስለ ዝበሉ፡ ነቲ ብሬን ጂ 3 ሒዙ ዝነበረ ሃባ ኢለ ብብሬን ክትኩሰ ጀመረ፡ ድሕሪ ነዊሕ ምትኳስ እቲ ብሬን ጂ 3 ዓኪሱ፡ ምትኳስ ኣብዩ። በቲ ማይ ምኽንያት ኣርባዕተ ጂ-3 ዓኪሰን። ብካላሽን ተኩሰና ከነብጸሓሎም ኣይክኣልናን። ዑማሮ ብጂ-3 ክትኩሰ ጸኒሐ ናባይ መጸኡ፡ ዮውሃንስ ወደይ እንካ በዛ ናተይ ተኩሰ ኢሉኒ፡ እንዳ ተባራረና ተኩሰና። ኣብ መንጉ ሃባ ዝወደይ ኢሉ ፈቲሑ ነቲ መርፍኣን ሻምቡቆኣ ወልዊልዋ። እንደገና ተኩሰና ዘይምዕካሳ ምስጢር ፈሊጥናያ፡ ነቶም ጂ-3 ዝሓዙ ፈቲሖም መርፍእን ትኪ ዝሓዘ ሻምቡቆ ጂ 3 ክጽርይዎ ሓቢርናዮም፡ ምስ ኣጽረይዎ ኩሉን ክትኩሳ ጀመረን።

ድሕሪ ኣርባዓ ለይትን መዓልትን ከቢድ ውግእ፡ ሰራዊት ኢትዮጵያ ንግንባር መረብን ጉንደትን ጢሒሱ፡ ብመካይንን ታንክታትን ቀዲሙና ምስ ኣብ ዓዲ ኩተዮ ትሕቲ ዓዲ ኃላ ዝነበራ ሓይልታትና ውግእ ከፊቱ። ንሕና ንከነርከበም ካብ ጽርግያ ብወገን ምብራቕ ዘሎ ጉቦታት ምሉእ ለይቲ ኬድና፡ ወረዳ ማይ ጸዕዳ ከባቢ ዓዲ ኃላ ምስ ደየብና፡ ሰራዊት ኢትዮጵያ ድሮ ንዓዲ ኃላ

ሒዘሞ ንመንደራ ተበጊሶም ጸኒሐምና። ንመንደፊራ እንዳ ኸዱ ብሩሒቕ ብጉኖም ኳሕ ኳሕ አቢልናሎም ከበርና ከይወሰዱ “ንቕድሚት ንመንደፊራ ቀጸሎም። ነቶም አብ ቂድሚኦም ዝነበሩ ሓይልታት ጀብሃ ድሕሪ ከቢድ ውግእ ብሓጸር ጊዜ ደፊኦምም መንደፊራ አትዮም። ንሕና ምስ ካልአት ሓይልታትን ውጉአትና ሒዘና፡ ብመራጉዝ ንደቡብ ምዕራብ መንደፊራ ኬድና። ንጽቢሒቱ ሰራዊት ኢትዮጵያ ዓረዛ ከም ዝበጽሑ ፈሊጥና። መንገድና ቀይርና ናብ ቆላ ሰራዩ መሬት ወዲ ሰበራ ወሪድና።

ሰራዊት ኢትዮጵያ ዓረዛ አብ ዝአተውሉ እተን እንኮ ክልተ ታንክታት ጀብሃ፡ አብ መረብ ዝተታሕዛ፡ ኢትዮጵያ ብነፈርቲ አቃጸሎመን። ዓረዛ ምስ ሓዙ ግን ካብኡ አይቀጸሉን። ካልእ ሰራዊት ኢትዮጵያ ግን ምስ መሊሻ ቆሓይን ዝነበሩ ኮይኖም፡ ንቆሓይን አትዮም አብ ከተማ ማይምነ ዓስኪሮሞ።

9- ድሕሪ ምዝላቕ ወራር ኢትዮጵያ 1978 .ዓ.ም.

ውግእ ድሕሪ ምቁራጽ ሰራዊት ሓርነት ዳግመ ስርርዕ ከገብር ዕድል ረኺቡ። ንሕናውን ሰለስተ ጋንታታት ናይ ሓይልና ተአኪብና ዳግመ ስርርዕ ጌርና። ንዓይ ዕላዊ ሓላፍነት ዘይነበረካ፡ ኣብ ዝሓለፈ ኩነታት ንጋንታ ብጽቡቕ ምምራሕካ ነመስግን ኢሎም ዕላዊ ምክትል መራሕ ጋንታ ገይሮምኒ። ኣብቲ ኣኼባ፡ እቲ ወራር ናይ መረብ ኣብ ዓረዛን ማይምነን ደው ከም ዝበለ፡ ንሕና ዓዲ ዓዲ እንዳ ዞርና ቃልስና ከም ደባይ ውግእ ኮይኑ ክቕጽል ኢዩ ተባሃልና።

እቲ ብኻልእ ዝተኻየደ ወራራት ኢትዮጵያ፡ ብተከዘ ዝወጸ ሓይሊ ወራር ንተሰነይ ከምዝሓዘ፣ ካልእ ሓይሊ ወራር ድማ ብጋሽ ጌሩ ባረንቱ ሒዞ ናብ ኣቋርደት ከም ዘምረሐ ሰሚዕና። ካልእ ወራር ሰራዊት ኢትዮጵያውን ክንድቲ ናብ ጀብሃ ዝወረረ ሓይሊ ዝኸውን፡ ኣብ ልዕሊ ሰራዊት ህዝባዊ ግንባር፡ ብጉርሂስርናይ ተበጊሱ ብሃዘሞ ጌሩ ንደቀምሓረ ሑዙ ይቕጽል ነይሩ።

ብወገንና ዝነበረ ውግእ ኣቋሪጹ ስለ ዝነበረ ሻዕብያ ንብጉርሂስርናይ ዝወረረ ሰራዊት ኢትዮጵያ፡ ጀብሃ ክትሕግዘም ሓቲቶም ነይሮም። ኣብ ወራር መረብ እንዳ ተዋጋእና ክሕጉዝና ስለ ዘይደለዩ ጀብሃ እውን ንብጉርሂስርናይ ዝወረረ ሓይሊ ኢትዮጵያ ንሻዕብያ ክትሕግዘም ከም ዘይደለዩት ይውረ ነይሩ ።

ሓይልና ናብ ቆላ ሰራዩ፡ ወረዳ መሬት ወዲሰበራ ወራድና፡ ዓዲ ዓዲ እንዳዞርና ንምገብ ኔርና። “ ኳ ደ ረ “ ኳደረ ኣብ (ዓዲታት) ገጠራት ኤርትራ፡ ብጭቃ ዓዲ ተረቐኣሉ ንሰሙን ዘገልግ ገባር ኢዩ። ተጋደልቲ ናብ ሓደ ዓዲ እንተ ኣትዮም፡ ከም ልሙድ ኳደረ፡ ካብ ዓዲ መግቢ ኣዚዙ የምጽኣሎም። ብድሕሪኡ ዝመጽእ ታእዛዝ፡- ኳደረ መራሕ መንገዲ ኣምጸኣልና። ኳደረ ዓሰርተ